

Ku2020/01170/CSM
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kulturrådets yttrande över betänkandet Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)

Kulturrådet har getts tillfälle att yttra sig om betänkandet Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27).

Kulturrådets utgångspunkter

Kulturrådets uppdrag utgår från de nationella kulturpolitiska målen. Myndigheten verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag och genom andra främjande åtgärder.

Kulturrådet har i uppdrag – formulerat i myndighetens instruktion, bidragsförordningar och regleringsbrev – att främja de nationella minoriteternas och det samiska folkets språk och kultur. Det handlar både om att stödja gruppernas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, och att verka för att kulturinstitutioner och andra aktörer i samverkan med grupperna ska synliggöra och på annat sätt främja minoriteternas kultur, och kulturarv.

Kulturrådet har ett särskilt ansvar enligt förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser samt regleringsbrev att främja utgivning och distribution av litteratur och kulturtidskrifter, i original samt i översättning, till *samtliga* nationella minoritetsspråk. I uppdraget tar Kulturrådet även hänsyn till utgivning på svenska som bedöms vara av särskild betydelse för de nationella minoritetsgruppernas kultur, historia och identitet. På litteraturområdet finns ett stöd för planerad utgivning av litteratur för nationella minoriteter även ett efterhandsstöd för litteratur som även det omfattar utgivning i original eller översättning till nationella minoritetsspråk. Till de olika litteraturstöden är ett distributionsstöd knutet. Genom distributionsstödet når de titlar som får dessa utgivningsstöd ut till folkbibliotek i hela landet.

I Kulturrådets uppdrag ingår också att fördela medel för att främja översättning av svensk litteratur i utlandet. Med svensk litteratur avser Kulturrådet litteratur skriven på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken och som är utgiven i Sverige.

Kulturrådet fördelar även produktionsstöd till kulturtidskrifter som ges ut på de nationella minoritetsspråken eller som bedöms vara av särskild betydelse för de nationella minoritetsgruppernas kultur, historia och identitet.

Kulturrådets insatser bidrar till revitalisering av de nationella minoritetsspråken och den nationella minoritetslitteraturens framtid.

2017–2019 hade Kulturrådet ett särskilt uppdrag att främja ökad utgivning och spridning av litteratur på minoritetsspråk och att genomföra läsfrämjande insatser tillsammans med den romska minoriteten. Uppdraget slutrapporterades i mars 2020. Under arbetet framgick att alla nationella minoriteter efterfrågar berättelser med ett inifrånperspektiv, skrivna av personer som identifierar sig som nationell minoritet. Samtidigt framkom önskemål om översättningar av populär litteratur, lättlästa böcker och fler barn- och ungdomsböcker på alla nationella minoritetsspråk. Kulturrådets bedömning är att det behövs ytterligare resurser för att främja utgivning och spridning av litteratur på minoritetsspråk.

Kulturrådets generella synpunkter

Kulturrådet delar utredningens problembeskrivning om att uppföljningsmyndigheternas:

- uppdrag är otydligt
- mandat i förhållande till andra myndigheter är svagt och att arbetet har tenderat att bli kortsiktigt
- personella resurser har varit alltför begränsade i förhållande till regeringens åtaganden enligt internationella konventioner såsom Europarådets ramkonvention till skydd för nationella minoriteter och Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

I Kulturrådets upplysningar till utredningen avseende samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken svarade vi att uppföljningsmyndigheternas roll bör vara att:

- samordna, stödja och stärka myndigheter
- sprida kunskap, information och goda exempel
- följa upp minoritetsarbetet på ett strukturerat sätt och återkoppla på myndigheternas arbete
- bistå med kontakter och nätverk

När det gäller förverkligandet av minoritetspolitikens mål vad avser styrning, uppgiftsfördelning och samordning inom staten, ser Kulturrådet att:

- Det finns fortsatt låg kunskap om minoritetslagstiftningen på myndigheter, regioner och kommuner. Långt ifrån alla arbetar aktivt med frågorna och anser att de har ett ansvar att göra det.
- Uppföljningen av myndigheternas arbete är otydligt. Vi skulle önska återkoppling på de redovisningar som vi lämnar in samt en mer strukturerad dialog kring vårt arbete.
- Den statliga samordningen är viktig. Kulturrådet skulle önska mer samordning och erfarenhetsutbyte med andra myndigheter likt det nationella nätverk för regioner med

- fokus på nationella minoriteters kultur som Kulturrådet initierat 2019 och som syftar till erfarenhets- och kunskapsutbyte i nationella minoritetsfrågor inom kulturområdet. De samordnade samråden som koordinerades av Länsstyrelsen i Stockholm under 2019 är ett gott exempel på lyckad samordning och som Kulturrådet fortsatt önskar.
- Ansvar för arbetet med nationella minoritetsfrågor vilar ofta på enskilda individer och eldsjälar.

Kulturrådet instämmer därför med utredningen att uppföljningssystemet bör bygga på:

- En förtydligad målstruktur.
- Ett förtydligat, mer strategiskt inriktat och resursmässigt förstärkt uppföljningsuppdrag.
- En bred löpande bevakning av genomförandet av politiken, inklusive utvecklingen inom de politikområden som minoritetspolitiken överlappar eller berör.
- En periodisk uppföljning som i sin tur bör bestå av en årlig rapportering samt en eller flera rapporteringar med längre intervall.

Vidare ser Kulturrådet att de särskilda uppdragen är viktiga och ett stöd i arbetet med att implementera minoritetslagstiftningen på myndigheterna.

Kulturrådet vill även poängtera att samarbetet med uppföljningsmyndigheterna har varit gott utifrån deras förutsättningar.

Kulturrådets synpunkter på förslagen

Avsnitten 8.2.1 och 8.2.2

Kulturrådet stödjer att minoritetspolitikens tre delområden diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet förtydligas. Det finns dock en risk att kultur får en marginaliserad roll till förmån för språk som får plats både under mål 3 "Kulturell identitet" och mål 4 "Levande minoritetsspråk". Språk och kultur hänger samman och har båda en viktig och central roll inom minoritetspolitiken.

Avsnitt 8.2.3

Kulturrådet anser inte att minoritetspolitisk integrering ska begränsas till vissa myndigheter. Kulturrådet har i dialog med regionerna erfarit att minoritetsfrågorna riskerar att bli ett ansvar enbart för kulturförvaltning eller motsvarande.

Avsnitt 8.3.4

Kulturrådet *avstyrker* förslaget att uppdraget som central uppföljande och samordnande myndighet när det gäller de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib flyttas över från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen. Kulturrådet bedömer att utredningen inte presenterar ett tillräckligt övertygande underlag att Institutet för språk och folkminnen är det mest lämpliga alternativet för uppdraget. En flytt skulle dessutom riskera att den struktur, kompetens

och kunskap som byggts upp på Länsstyrelsen i Stockholms län förloras och att arbetet tappar fart och initiativkraft. Kulturrådet anser därför att uppdraget bör ligga kvar hos Länsstyrelsen i Stockholms län som bör få utökade ekonomiska resurser samt ett tydligare uppdrag och mandat i förhållande till andra myndigheter.

Avsnitt 8.5.6

Kulturrådet anser inte att en annan uppföljandemyndighet bör ta över Sametingets arbete med samverkan och erfarenhetsutbyte mellan statliga myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer. En sådan förändring skulle leda till ett försvagande av Sametingets roll. Snarare bör en fungerande samverkan mellan uppföljningsmyndigheterna vara tillräcklig.

Avsnitt 9.6.4

Kulturrådet menar att varje statlig myndighet har ett ansvar att arbeta med minoritetsfrågorna utifrån sitt verksamhetsområde och ska ha den kompetens som krävs för det; en kompetens som en uppföljningsmyndighet inte kan förväntas ha. Utredningens förslag till uppföljningsuppdrag motsvarar inte Kulturrådets behov såsom framgår av myndighetens generella synpunkter.

Handläggningen av ärendet

Detta beslut har fattats av generaldirektören Kajsa Ravin efter föredragning av handläggaren Bella Lawson och enhetschef Lotta Brilioth Biörnstad. I beredningen av ärendet har även enhetschefen Veronica Lamppa Lönnbro, koordinator Margareta Brilioth, handläggaren Cecilia Brisander, utredaren Signe Westin och ställföreträdande enhetschefen Susanne Bergström Larsson deltagit.

På Kulturrådets vägnar

Kajsa Ravin
Generaldirektör